

Stedeling en plattelander

Tussen 1990 en 2000 is het aantal inwoners in niet stedelijke gemeenten teruggelopen en in sterk stedelijke gemeenten toegenomen. Veertig procent van de Nederlanders woont tegenwoordig in een stedelijke omgeving, nog eens veertig in een landelijke en twintig procent in een matig stedelijke omgeving.

De maat van stedelijkheid kan op meer dan een manier worden getoond. De meest toegepaste maat is die met de gemeente als eenheid, maar ook het vierkant op het grondgebied van een gemeente kan de eenheid zijn. Met de gemeente als eenheid – waarbij deze in een klasse van stedelijkheid ligt – kan worden nagegaan hoe de ontwikkeling van de bevolking naar stedelijkheid verloopt. De kaart laat zien welk percentage inwoners in weinig stedelijke en niet stedelijke vierkanten – het landelijk gebied – van iedere gemeente woont.

Gemeente als basis

Met de gemeente als basis voor de mate van stedelijkheid is sinds het begin van de jaren negentig in de vorige eeuw het aantal inwoners in niet stedelijke gemeenten met een kwart afgenomen. In 1990 woonde namelijk nog 3,1 miljoen mensen in een niet stedelijke gemeente, terwijl dat aantal in 2000 is teruggelopen tot 2,3 miljoen. Van alle niet stedelijke gemeenten was Ambt Delden in Overijssel het meest landelijk. De vijfenhalf duizend inwoners in deze gemeente hadden namelijk gemiddeld maar negentig adressen per vierkante kilometer bij zich in de buurt, dat wil zeggen op minder dan een kilometer afstand. Iets meer dan honderd adressen in de buurt hebben de vijfduizend inwoners van Schermer in Noord-Holland, de ruim tienduizend inwoners van Litterensadiel in Friesland en de viereenhalf duizend inwoners van Hummelo en Keppel in Gelderland.

Gemeentelijke herindelingen

In dezelfde periode is het aantal inwoners in de zeer sterk stedelijke gemeenten met slechts tachtig duizend toegenomen, een stijging van nog geen drie procent. Daarentegen

is het inwonertal van de sterk stedelijke gemeenten met een derde toegenomen, van 3,1 miljoen in 1990 naar 4,1 miljoen in 2000. Deze grote toename van het aantal inwoners in de sterk stedelijke gemeenten is in de eerste plaats toe te schrijven aan de toegenomen verstedelijking van een aantal gemeenten waardoor ze zijn uitgegroeid van een matig stedelijke tot een sterk stedelijke gemeente. In de tweede plaats is ook het inwonertal zelf in bepaalde gemeenten sterk gegroeid. Die groei was zelfs fors bij gemeentelijke herindelingen in de jaren negentig van de vorige eeuw. Voorbeelden daarvan zijn Breda en 's-Hertogenbosch, twee steden waaraan bij de herindeling randgemeenten zijn gevoegd.

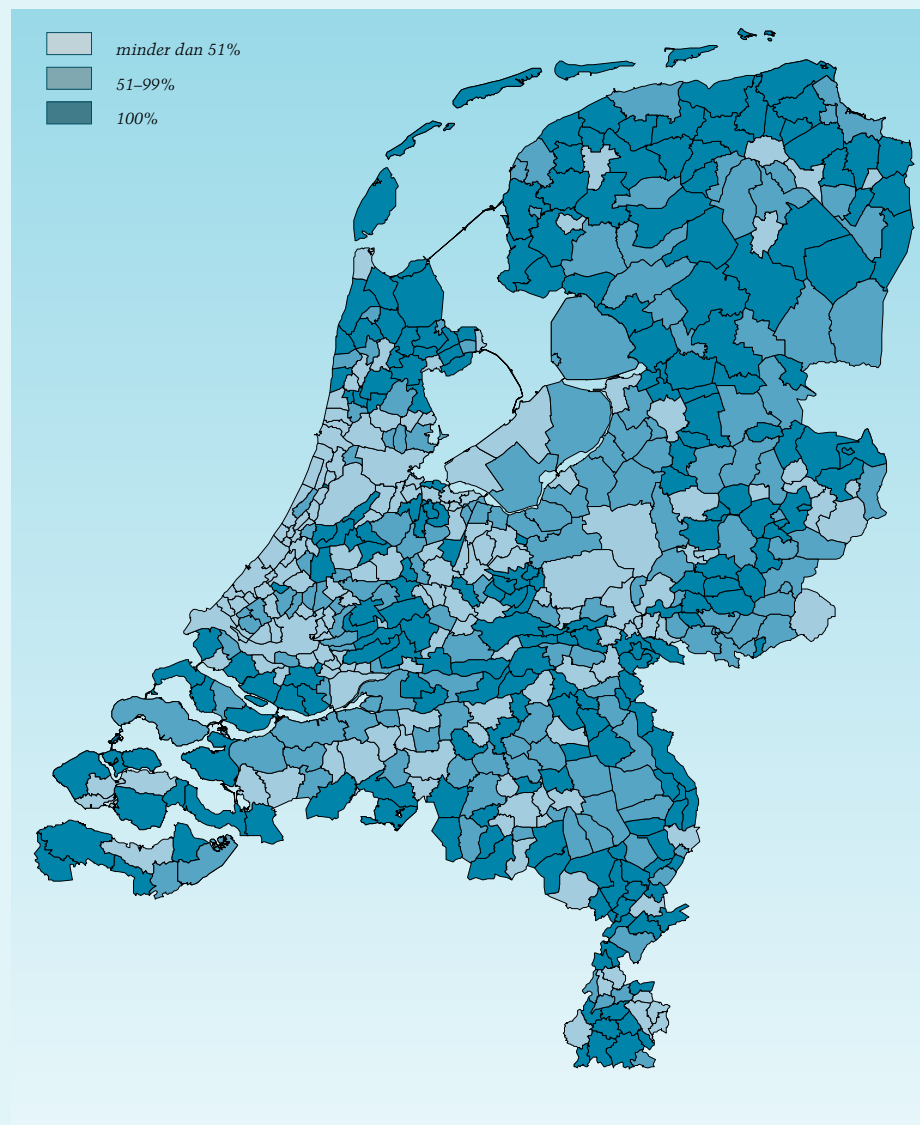
Rastervierkanten

Passen we de omgevingsadressendichtheid toe op basis van de rastervierkanten, dan blijkt dat twee vijfde van de Nederlandse bevolking in een landelijk gebied woont, een zelfde deel woont in een stedelijk gebied en één op de vijf woont in een matig stedelijk gebied, een overgangsgedebied.

Het aantal inwoners in het landelijk en stedelijk gebied verschilt sterk per provincie. Zo wonen zeven van de tien inwoners van Friesland, Drenthe en Zeeland in het landelijk deel van hun provincie. In Noord- en Zuid-Holland daarentegen geldt dit voor ongeveer één op de vijf inwoners. In die provincies wonen bijna twee van de drie inwoners overwegend in een stedelijk gebied. Van alle provincies heeft Flevoland de meeste inwoners in de matig stedelijke omgeving, namelijk één op de drie. ◀

Bert Erwich en Mathieu Vliegen

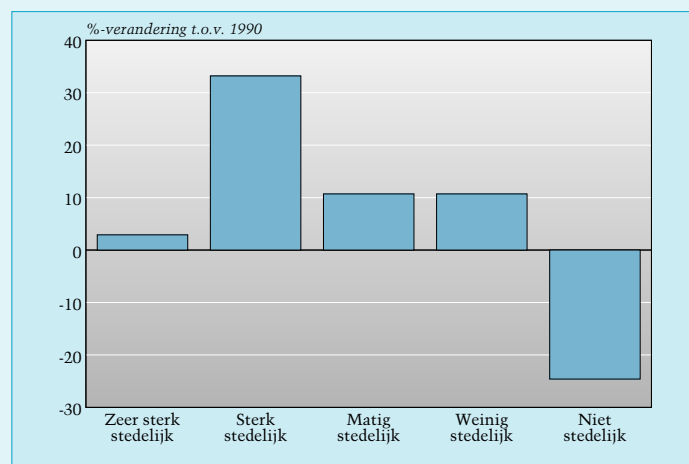
Percentage inwoners in het landelijk gebied per gemeente, 1999

Omgevingsadressendichtheid

Als maat van stedelijkheid hanteert het CBS de omgevingsadressendichtheid. Voor een adres in een rastervierkant van 500 × 500 m wordt nagegaan hoeveel adressen per vierkante kilometer hiervan op minder dan een kilometer afstand liggen. Op grond hiervan worden vijf categorieën van stedelijkheid onderscheiden. Heeft een adres gemiddeld 2 500 of meer adressen per vierkante kilometer bij zich in de buurt dan wordt het gebied aangeduid als zeer sterk stedelijk, met 1 500 tot 2 500 adressen als sterk stedelijk en met duizend tot 1 500 als matig stedelijk. Bij gemiddeld 500 tot 1 000 adressen komen we in een weinig stedelijk gebied en gaat het gemiddeld om minder dan 500 adressen per vierkante kilometer, dan is er sprake van een niet stedelijk gebied. Beide laatste categorieën typeren we als landelijk.

Inwoners naar stedelijkheid van gemeenten, 2000

Inwoners in stedelijke en landelijke gebieden per provincie, 1999

